

IVICA BOBAN

Nekoliko riječi o velikom glumcu u povodu njegove smrti

MLADEN VASARY

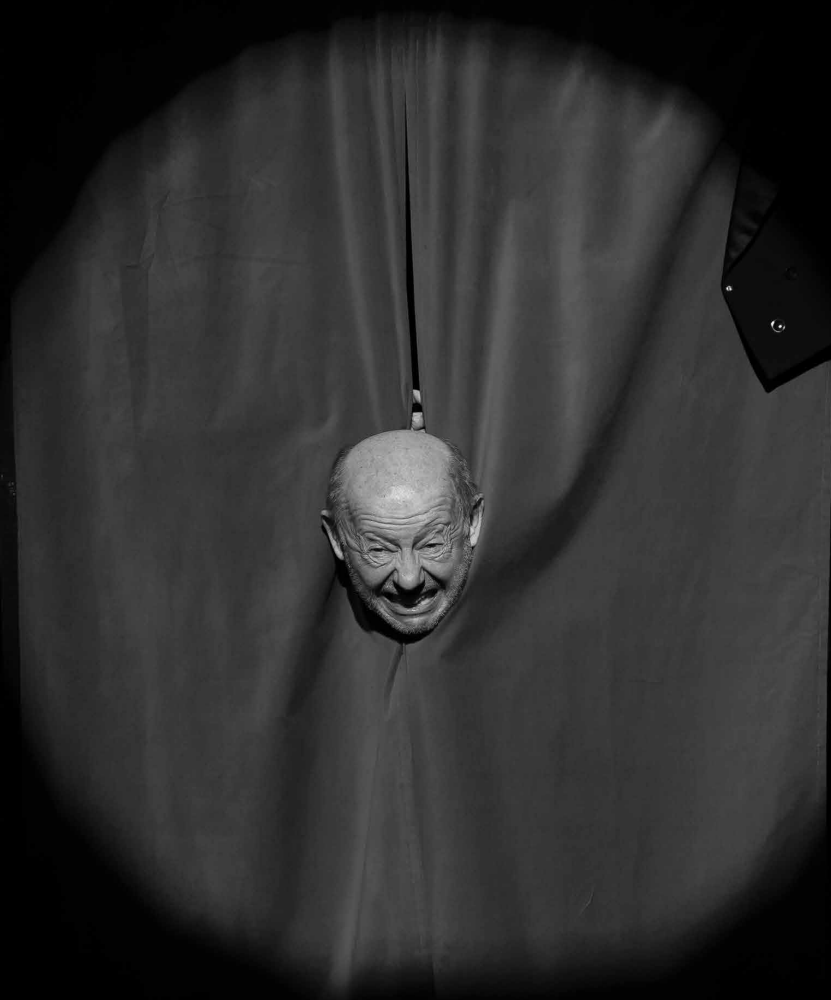
(1954. - 2022.)

Još uvijek potresena i u dubokoj tuzi, osvrnut ću se ovim tekstom na lik, život, rad i umjetnička ostvarenja našega dragog Vaskea – posebno na vrijeme kad sam s njim intenzivno radila.

Hrvatsko glumište izgubilo je velikoga umjetnika svestranog i raskošnog talenta. Osim što je bio izvanredan glumac, istovremeno je bio i pjevač, glazbenik, plesač, mimičar, akrobat, žongler, performer, pa čak i mađioničar. A sve te vještine i discipline bile su uvijek nerazdvojjiv dio njegove cjelovite glumačke kreacije i njegove magije glume.

Vaske je bio predivan čovjek, topao i drag – duša od čovjeka i iskren prijatelj, uvijek spreman pomoći. Bio je suosjećajan, duhovit i šarmantan, ozbiljan kad bi se radilo o poslu, ali i veliki zafrkant i šaljivdžija. Raditi, surađivati i družiti se s njim bio je blagoslov.

Mladen Vasary bio je jedan od mojih najtalentiranijih studenata. Upoznala sam ga prije pedeset godina, daleke 1972., kad se upisao na glumu na Akademiji. Predavala sam mu scenski pokret i odmah sam uočila da se radi o posebno darovitom studentu; imao je iznimu tjelesnu spremnost i ekspresiju, isticao se kreativnim idejama, lucidnim i maštovitim rješenjima u improvizacijama i glumačkim zadacima. Njegova radišnost i posvećenost pozivu bila je posebno vidljiva u improvizacijama sa Željkom Vukmiricom, s kojim je odmah „kliknuo“. Njihova nadarenost me je nadahnula pa smo radili i mnogo više od propisane satnice.

> Mladen Vasary

foto: Luka Dubroja

Na kraju te njegove prve godine ostvarili smo kao ispitnu produkciju predstavu *IMPROVIZACIJE 1 i 2*, (1973.), svojevrsnu klauneriju, koja je odmah potom odigrana na Danima mladog teatra i na festivalu u Beogradu.

Sljedeće godine istraživali smo i radili još više i ostvarili *POZDRAVE*, predstavu od devedeset minuta na temelju samo tri stranice teksta E. Ionesca (1974.).

I *Pozdravi* su odigrani najprije kao ispitna produkcija, pa kao premijera na Danima mladog teatra i zatim na Dubrovačkim ljetnim igrama, gdje su oduševili i samog Eugenea Ionesca. Evo što je izjavio nakon predstave:

“Oduševljen sam i sretan!!! Mi smo u prošlosti nastojali ubiti jedan teatar. A sada na ruinama tog teatra raste cvijeće, nova vrsta glumaca i novi teatar. Riječ je o tragičnom, ali i o komičnom kazalištu, koje je desakraliziralo i demistificiralo sve vrijednosti i iz tog meteža crpi nevjerojatnu vitalnost. Ljudi koji danas imaju tu vitalnost pripremaju budućnost. Vidio sam tri izvanredna glumca koji su u isto vrijeme bili i klaunovi i akrobati i glumci i uspjeli su ostvariti totalno kazalište. Čestitam gospođi Boban i trojici glumaca koji su napravili izvanrednu predstavu, koja bi trebala igrati u Parizu i cijelom svijetu...” (za *Hrvatski radio i tisak u Dubrovniku* 1974.)

I mi smo nakon Dubrovnika zaista krenuli u svijet. Predstava je odigrana više od petsto puta, gostovala je u više od sto gradova i igrala na oko četrdeset festivala, i na onim najprestižnijim toga vremena: u Nancyju, Caracasu, Wrocławu... Redovito je proglašavana najboljom i osvojila je mnoge pojedinačne i kolektivne nagrade.

A stručna kritika i publika su je obožavale (mnogi gledatelji su je u &TD-u, gdje je bila na stalnom repertoaru, gledali više puta, neki i po desetak).

Evo nekih naslova iz inozemnog tiska:

“Jučer se na festivalu dogodilo čudo teatra – izvanredna predstava *Pozdravi Akademije za kazališnu umjetnost iz Zagreba*”

ili

“Vrhunac našeg festivala je snažna i potresna predstava *Pozdravi* koju smo jučer gledali, a koju su igrali odlični glumci, iako su oni još uvijek studenti glumačke Akademije u Zagrebu”.

Možemo, dakle, reći da je Mladen Vasary još kao student i sa samo dvadeset godina bio jedan od onih koji su proslavili našu Akademiju i teatar u cijelom svijetu:

od Berlina do Caracasa,

od Moskve do Meksika,

od Nancyja do Madrida,

od Wrocława do Bogote i Gvatemale,

od Palerma i Milana do Ljubljane, Sarajeva, Beograda i Novog Sada...

Mladenovo fascinantno glumačko umijeće prepoznali su i hvalili i velikani svjetskoga teatra, kao što su: E. Barba, J. Grotowsky, Dario Fo, Arienne Mnouchkine, Jacques Lecoq, Cecily Berry, Peter Brook, Tom Stoppard, J. Menzel... (svi su oni gledali naše predstave, a s nekima od njih smo i surađivali).

Pa u čemu se sastojalo to glumačko umijeće našega Vaskea, kojem su se toliki divili?

On je bio bogomdani glumac, i to u svakoj stanici svojega tijela, u svakom atomu svojega bića. Sa scene je govorio savršenom ekspresijom tijela (sjećam se kako je jednom odigrao svoj veliki strah samo nožnim prstima, dok mu je tijelo bilo ukočeno i nepomično, ili kako je, da bi izrazio veliko veselje, skočio u zrak i napravio salto).

Jednako tako vispreno vladao je i umijećem i vještinom govora. Bio jednako dojmljiv u dramskim, kao i u komičnim ulogama.

Kao beskrajno maštovit i inventivan, znao je i svoje blistave ideje i zamisli (i na probi i u predstavama) uvijek i otjelotvoriti i realizirati. Njegova glumačka ostvarenja obilovala su originalnim i zaumnim kreativnim rješenjima, punim

iznenađenja i neočekivanih obrata, iz komičnog u tragično pa opet u komično, čas smiješan do suza, čas smrtno ozbiljan i tragičan.

Bio je majstor improvizacije, a imao je i fascinantnu sposobnost glumačke transformacije. Nema toga što on nije mogao odigrati. Sjećam se njegove poetične i dramatične improvizacije na ADU na temu lista koji ujesen pada s drveta ili njegova virtuoznog ostvarenja i transformacije u starca Njuhina u *O štetnosti duhana* A. P. Čehova. (Gledatelji u Slavonskom Brodu, koji su nam poslije predstave došli čestitati, uporno su tražili i starog glumca koji je igrao Njuhina. Jedva smo ih uvjerali da ga je glumio Vaske.)

Mladen je bio i majstor komunikacije s publikom koju je redovito uvlačio u svoju igru. Na primjer, da bi prisnije komunicirao s publikom, u *Pozdravima* je glumio na bezbroj stranih jezika (u svakoj zemlji gdje bismo gostovali naučio bi jezik, pa čak i narječje toga grada ili gradske četvrti), a publika je to obožavala. Svoju neiscrpnu energiju stvaranja, svoju zaigranost, veselje i užitek igre Vaske je prenosio na publiku poput zaraze i cijelo bi gledalište dijelilo s njim radost njegove igre. Nerijetko bi znao ostvariti i transcendentne trenutke kazališta i prostore čiste kreacije u savršenom jedinstvu s publikom.

A sada ću kratko navesti njegovo djelovanje i rad tijekom deset godina rada u Kazališnoj radionici *Pozdravi*:

1974. – predstava *POZDRAVI* i osnutak Kazališne radionice *Pozdravi*

1975. – putovanja i igranje na svjetskim festivalima: Nancy, Wrocław, Palermo, Milano, Sarajevo, Novi Sad... susret i rad s J. Lecoqom

1976. – predstava *POVRATAK ARLEKINA* – Dubrovnik, Nancy, Sarajevo, Caracas – radionica s E. Barbom i Odin teatrom, Bogota, Panama, Gvatemala, Kostarika, Meksiko, Moskva, Berlin...

Beograd BITEF – radionica s Barbom, Grotowskym, razmjena predstava s Romima (pokraj Beograda) i Indijancima (pokraj Caracasa i u Gvatemali)

– istraživanje uličnog kazališta i ulične animacije

– radionice za glumce i studente glume, za amatere, za djecu, za hendikepirane, gluhoonijeme, za djecu bez roditelja...

1977. – predstava *PLAY ČEHOV* (*Medvjed*, *Prosidba* i *O štetnosti duhana*)

– ulične i dječje predstave

1978. – predstava *PLAY DRŽIĆ* na Dubrovačkim ljetnim igrama: uloga Pometa i niz drugih Držićevih likova, u Lazaretima radionica s Marijom Gonzales i *Kugla* glumištem

1979. – predstava *O ŠTETNOSTI DUHANA* kao monodrama

1982. – predstava *HEKUBA* na Dubrovačkim ljetnim igrama, uloga Ulisa i satira koje je Mladen kreirao s Darkom Rundekom; predstava igra do 1985., gostuje u Ohridu, gdje ju je gledao Peter Brook

1988. – rad na filmu *ROSENKRANZ I GUILDESTERN SU MRTVI* Toma Stopparda, uloga glumca u družini Tragičara (u filmu igraju Tim Roth, Gary Oldman i Richard Dreyfus).

Predstava je osvojila *Zlatnog lava* na filmskom festivalu u Veneciji.

Evo što je tim povodom rekao Tom Stoppard (*za Press u Zgb '89.*): "Ivici Boban povjerio sam odabir glumačke družine i kreiranje njihovih scena. Bio sam oduševljen glumačkim umijećem i inventivnošću odabranih glumaca i divim se njihovim talentima. Njihov doprinos filmu je golem i presudan."

1990. – predstava *MANDRAGOLA* u režiji I. Boban i J. Menzela u Teatru ITD – uloga Ligurija, gostovanje na *Sarajevskoj zimi*, u Pragu i u Gruziji. Evo što je tom prilikom rekao Jiří Menzel na konferenciji za novinare:

"... Uživao sam u suradnji s Ivicom Boban i s izvanrednim glumcima kao što su Pero Kvrgić, Alma Prica, Mladen Vasary... Ivica i Vasary kreirali su i glumačku družinu i u mojem *Hamletu*, a njihova *Hekuba* je jedna od najljepših i najpotrebnijih predstava koje sam u životu vidio."

1991. – predstava *HEKUBA 2* – ratna.

Usljedio je Mladenov odlazak u Pariz, gdje je završio Školu Jacquesa Leqoca i igrao u nizu europskih produkcija i predstava (i u onoj s Katrin Bayer), a nakon povratka u Zagreb počinje predavati scenski pokret na našoj Akademiji.

Mladen Vasary bio je i izvanredan pedagog i profesor. Studentima je predano prenosio svoje veliko znanje i iskustvo. Učio ih je glumačkim vještinama i tajnama zanata i nadasve posvećenosti pozivu. Bio je strog i zahtjevan; osvještavao im je koliko je važno da vlastitim radom, marljivošću i svesrdnim zalaganjem razvijaju i nadograđuju svoj talent. Studenti su ga obožavali, a s onima koji su bili nemarni znao je opravdano doći i u konflikt.

Ostvario je sa studentima niz izvrsnih ispitnih produkcija na temu mime, neutralne maske, *commedie dell'arte* i klaunova.

Evo i nekoliko izjava njegovih studenata na društvenim mrežama nakon njegove smrti:

Karlo Mlinar: Bio si predivan, beskrajno genijalan, nemoguće zabavan. Nikad te neću prestati citirati. Hvala ti na svim danima na Akademiji i izvan nje. Voli te puno tvoj bivši student.

Boris Bakal: Dragi Vaske je otišao. On nam je u *Pozdravima* bio veća škola od Akademije. Nikad prije i nikad poslije nisam upoznao nekoga koji je toliko radio na sebi i na ulozi izvan proba. Svi smo mu se divili.

Andrej Dojkić: Adio, moj profesore, ljudino i glumčino!

Adio, moj dragi Vaske, hvala ti na svemu i počivao, moj dragi kraljeviću, u miru i okružen jatom anđela!!!

Tvoja Ivica Boban